

A Cselekvés Iskolája

PEDAGÓGIAI FOLYÓIRAT

Kiadja az állami polgári iskolai tanárképző főiskola gyakorló iskolájának tanári testülete.

Felelős szerkesztő: KRATOFIL DEZSŐ

Megjelenik évenként 5 kettős számban. Előfizetési díj egy évre 12 pengő.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Szeged, Boldogasszony-sugárút 8. szám.

Megnyitó beszéd.*

Mikor Szögi Endre barátom, főiskolánknak kiváló képzettségű művésztanára azzal a kéréssel keresett fel, hogy lennék én a megnyitója a főiskola ma esti hangversenyének, mivel kötelességemnek érzem és szívem szerint is vagyok, hogy tettel s szóval támogassak minden olyan ügyet, mely főiskolánknak díszére és hasznára leszen, készséggel vállalkoztam erre a rám nézve szerfelett megtisztelő feladatra. Csak később, mikor magamra maradtam, akkor eszméltem rá, hogy tulajdonképpen mit tettem. Hiszen én természetbúvár vagyok, aki a biblia mellett a természetnek csodálatos könyvét lapozgatom, az életnek magasatos törvényeit kutatgatom, én zoológus vagyok, aki csodálatom, tanulom és tanítom azokat az isteni eredetű törvényeket, azokat a bámulatos harmóniákat, azt a hatalmas munkakomplexumot, amely egyetlen élő protoplasma cseppben is felismerhetetlen sokféleségben s millió változatban tűnik kutató szemeim elé s incselkedő Galathea-ként tűnik el a jelenségek okain tűnődő értelmem elől.

Egy kissé megtorpantam s néhány percre gondolkodóba estem, de nem sokáig maradtam kétségeim között, mert ott volt már a megoldás. — Mit tűnődöm, hisz magyar vagyok, aki dallal ébred, dallal fekszik; dalol, ha csordultig a szíve keserűséggel, dalol, ha rohan a csaták tüzébe, ha verejtéke csordul

* Elmondott az *Állami Polgári Tanárképző Főiskola Kamara-Kórusa* és *Énekkarának tanévvégi hangversenyén.*

az áldott anyaföldre. Eszembe jutott, hogy én a Hargita alján születtem, hogy székely vagyok, akinek dalol a forrás, a csobogó, mesélő, kis patak, az erdő, az ezerszínű illatárban úszó virágos rét, a mező, az imára hívó harang, a havasi pásztor kürtje, a virágfakasztó tavasz s a lombhullató ősz. Hogy szeretem a muzsikát, szeretem a dalt s mert szívvel-lélekkel átérzem, minden erőmmel támogatom is azt a magyar, modern zenei irányt, amelyet ma is élő és dolgozó nagy klasszikusai megteremtettek s amelynek Szögi Endre is lelkes követője. tehetséges művelője s ernyedhetetlen munkása. — Szeretem s érzem a magyar dalt, mert nemzetemnek egy hős, vitéz, lovas népeknek, egy sokat szenvedett, a népek küzdőterén testvér és megértő barát nélkül álló, méltatlanul és igazságtalanul megkínzott és meghúrcolt, ma Trianon fekete keresztjén függő népek dicső múltja, szomorú jelene, gyér öröme, s keserves szenvedése szól belőle felém s ma már széles e világon mindenki felé, aki az éther hullámain keresztül hallgatja a magyar muzsikát. Szeretem a magyar dalt, melyet eddig a földnek minden kultúrnépe megcsodált, mert talált benne valamit, ami neki új volt, szokatlan volt s kiérett belőle valamit, ami lelkét megkapta, megmozgatta a szívét s rabul ejtette gondolkozó esztét.

Ludwig Stein Angliába szakadt hazánkfia, a tudós tanár egyik nagyobbszabású socialistikai tanulmányában foglalkozik a különböző népeknek a muzsikájával s arra a következtetésre jut, hogy azoknak a népeknek van a legmegkapóbb és legszívhezszóbb zenéjük, amelyek sokat szenvedtek. Ezért olyan szép és szívhezszóbb a lengyeleknek, az olaszoknak és az oroszoknak a muzsikája s valamennyi között az ő megítélése szerint is a miénk, magyaroké, mert mi a legtöbbet szenvedtünk.

Hogy Ludwig Steinnak igaza van, azt magam is többször éreztem, de különösen akkor, ha messze mentem a hazai porondról. Egy alkalommal Németországban az Északi-tenger partjain barangoltam s amikor Hamburg kommunizmust-éltető ocsmány tüntetését végignéztem, este az Alster partján lévő Franciskaner-ba tértem vacsorázni. Szomorú voltam, elhagyottnak éreztem magam s azon gondolkoztam, vajjon mikor fogom én a Szent Anna-tó mellett a havasi kürtszót hallani, mikor egyszerre csak muzsika szólalt meg az étterem másik szögletében. Már nem voltam egyedül, mert éreztem, hogy van még itt néhány ember, akinek, ha fáj valami, úgy fáj, mint nekem, akinek igaz érzései olyan húrokat pendítenek meg, mint az enyéim. Oroszok voltak . . .

Amikor én itt dalról és muzsikáról beszélek, nem értem a hivatásosoknak és kiváltságosoknak magasan szárnyaló s nagyobb zenei műveltség nélkül nem is érthető muzsikáját, hiszen ez a faji hangok mellett általában az egyéni öröklés folyamán

felhalmozódott impresszióknak és adottságoknak az emanatiója, hanem értem a népzene, amely ettől egészen távol, évszázadok viharán keresztül a maga eredetiségében s ősiségében élt s él ma is a nép között úgy, ahogy azt a magyar népek gazdag érzelemvilága szülte s hogy énekelje, az ajkára adta. Ha a muzsika, amint mondani szokták, a legnépszerűbb művészet, akkor a nép muzsikája a népek legigazabb művészete, mely magában hordja az ősiségnek s az eredetiségnek minden zamatát s hamisítatlan igazság úgy, ahogy bő talaján a magyar nép szívében termett s örömeiben, bánatában pillanatok alatt megcsendült.

Volt ugyan, és ma is van nálunk más muzsika, de ez a magyar népek a lelkét soha sem tudta elérni, szívének érzékeny húrjait sohasem tudta megpendíteni, mert nem belőle jött, nem neki szólt s nem úgy szólt, hogy szívéig hasson. S hogy jött egykor s egy nemzedék, amely kótapapírral s fonográflemezekkel felszerelve ment ki a nép közé, ezért vagyunk mi boldogok s ezért kell, hogy nagy legyen a mi örömünk s azért is, mert ők, akik a kincset megtalálták, elég erősek valának arra, hogy ezt úgy tudják feltalálni, hogy nemcsak minden magyar embernek szívéig hatol, hanem hallatára az egész világ hódolattal és csodálattal adózik a magyar muzsikának s rajta keresztül a magyar népek s az alkotó magyar géniuszoknak.

Vannak nekünk más értékeink is. Van Arany Jánosunk, van Petőfi Sándorunk, van Madách Imrénk s mint épen a múlt hetekben lezajlott párisi és berlini eseményekből ismerjük, van Mécs Lászlónk, akik mind világitó szellemei volnának a világnak, ha a gondolatot is olyan közös jegyekkel lehetne közkinccsé tenni, mint azt a csodálatos nagy magyar szívet, azt a nagy magyar erőt s azt az örök emberi sorsot, mely a magyar dalban oly sajátosan lüktet.

Mert ne feledjük soha, egy percre se, hogy ha akad valahol valaki széles e világon, aki bennünket megbecsül s ha a politika találmánya tőle mást nem követel, szeretetébe is fogad, ezt csak azért teszi, mert magyarok s csak magyarok vagyunk. Minden munkánkból s minden értékünkéből egyedül csak az nyeri meg a nagy nemzetek tetszését s az bizonyítja a mi életképességünket, aminek sajátosan magyar színe, íze és ereje vagyon. Minden másban a világnak más nagy kultúrnépei már különbek, mint mi, vagy, ha nem, akkor legalább is vannak olyanok, mint mi vagyunk. A magyar karnak s a magyar kardnak az erejét megölték az ágyúk s a tankok, s ha a magyar dal a csendesen vívott nagy háborúban alkalmasnak ígérkezik arra, hogy nekünk teret hódítson, akkor tisztelet, hála és becsület magyar lélekkel véghezvitt támogatás illeti azokat az embereket, akik a magyar népzene fegyvereivel nekünk és értünk dolgoznak.

Hogy az a muzsika, amit a magyar nép lelke évszázadok viharán, örömén, bánatán, vérén és könnyén kitermelt, valóban érték, arra a magyar zene nagy klasszikusai is rájöttek, hiszen nagy alkotásaiknak a megteremtéséhez tartalomért, színért és zamatért ehhez menekültek. Csak felnőtt koromban halottam először Liszt Ferenc X. magyar rapszodiáját s mikor szívem mélyéig meghatva hallgattam végig a nagy művet, meglepetve kaptam magam rajta, hogy önkénytelenül is dúdolom egészten, hisz mindaz, amiből a nagy alkotás felépült, kicsi Csikországomnak s kora gyermekségemnek kedvenc dalait juttatta eszembe. A nagy olasz írók Keletre s Egyptom földjére jártak muzsikáért, ihletért és dalért s ebből teremtették meg halhatatlan munkáikat. A mi zeneíróink közül sokan tisztán saját képességeikre támaszkodva próbáltak termelni s nem vették, vagy nem akarták észre venni, hogy itt él nálunk és köztünk a falú maradandóságának sziklavárán belül egy témában, színben, művészi alakításban, meglátásban s mesteri változatokban gazdag zenei világ, amelynek ők csak a cikornyosságát látták, de a lelke érintetlenül hagyta őket. Nem érezték, hogy ennek az ismerete és megőrzése nemzeti kötelesség, propagálása pedig az egyéni dicsőségen kívül ránk, magyarokra nézve, felbecsülhetetlen haszon.

Egy öreg német házaspárról hallottam, hogy a rádióban szorgalmasan hallgatgatta a magyar népmuzsikát s valahányszor csak hallotta, mindig sírásra fakadt. Ismeretlenül is siratnak tehát bennünket, pedig mi erre nem vagyunk rászorulva, mert mai elhagyatottságunkban is amikor egymás után kell mondogatnunk Julius Caesar keserű szavait: — te is fiam, Brutus! — patyolat tisztán állunk a történelem ítélőszéke előtt. Csak azt mondanám azoknak, akik rajtunk sírnak, amit Krisztus Urunk ajkára ad a csiki keresztúti ájtatosságnak egyik éneke: „Ne sírjatok, hogy így láttok! Magatokon és fiatokon sírjatok.“ És mégis van valami ebben a sírásban s ez az, hogy a magyar muzsikában benne van a magyarság szíve s ez úgy van oda belemekomponálva, hogy nemcsak mi érezzük, hanem azok is, akiknek a mi múltunknak bánata s jelenünknek sötét sivársága egészen ismeretlen.

Hat esztendővel ezelőtt Angliának egy kis városkájában laktam, közel a Murse folyó torkolatához. Házigazdám egy jó öreg kertész volt, akinél áldottabb lelkű embert aligha találok életemben. Háziaszonyom egy sóhajtozó, az időjárás kedvetlen volta miatt napestig sopánkodó néni volt. Mind a ketten messzünnen jött idegennek néztek s ha úgy estéknént elmondogattam nekik a mi fájdalunkat, ha beszéltem nekik arról a nagy igazságtalanságról, amit az igazság és az entente „örendelkezése“ nevében rajtunk elkövettek, csendben meghallgatták, de a meghatottságnak, vagy megértésnek legkisebb je-

lét sem vettem rajtuk észre. De amikor angolra fordítottam s elénekelttem nekik, hogy „Zokogástól hangos Duna, Tisza partja, kacagó ellenség osztozkodik rajta“, az ő szemükben is könny csillogott s azt mondta a háziasszonyom: „most értem, hogy mért szomorúak a magyarok“. —

A magyar népzene klasszikusai észrevették, hogy a zenében is, mint minden másban, amit a modern gépkultúra megteremtett, az öncélú haladás már a végét járja s hogy élete gyökerei újra éledjenek, vissza kell térnie a falúhoz. Nem kell a mai embernek túlfáradt agyvelejét új irányok kitalálásával és kijelölésével terhelni, hanem csak azt a drága kincset kell felszedni és kellő formában feltáralni, amely mérhetetlen gazdagságban és változatosságban él mindenütt, valahol csak egyetlen magyarnak dalra nyílik az ajka. A nagy nyugati népek Amerikával együtt a kongónégerek muzsikájához futnak s erre rázogattják unalmukban neurasthénias tagjaikat. Nálunk is hall az ember rádióban olyan nótát, melyben a négerdalügynök így biztatja a cigányt: „Gyantázzad, móré a vonót . . . s húzz egy jó néger nótát“ . . .

Pedig nekünk erre igazán nincsen szükségünk. Nekünk nem kell külföldről hozni dallamot s erre verset faragni, hanem csak oda kell mennünk az igazi forráshoz, amely nekünk bugyog s amely egyedül alkalmas arra, hogy tikkadtságunkban szomjunkat oltsa s összetört szívünknek vigasztalást nyújtson. Nem akarok innen harcot hirdetni, sem a mai táncórület, sem az ehhez használatos zene ellen, hiszen ami ezekben jó, az úgysis megmarad, ami pedig nem életképes, úgysis magától megszűnik. A dolgok és irányok mennek a maguk útján, akár szidjuk, akár dicsérjük őket.

Régi mondás s kissé talán már el is van koptatva, hogy a fák nem nőnek az égig. A modern ember természetes ösztöneivel szakítva, szellemi képességeit túlbecsülve, magasra tört s most Ádámként összekötő nélkül lebeg az ég és föld között. Lábbal taposott mindent, ami őt a röghöz láncolta s az életnek általános törvényeiből magát kiszabadítva, messzire ment azoknak a környezetéből, amelyek közé, hogy ezekkel együtt küzdjön, éljen és haljon, végtelen bölcsességében helyezte a Mindenható. Vissza a falúhoz, vissza a néphez, vissza a természethez, — hangzik mindenfelé a vészkiáltás, mert már süvít köröskörül a falanszter hideg szele. A magasfokú speciálizálódás és mechanizálódás fojtó gázzal kezd megölni mindent, ami ember, hogy a lélek szárnyalásától s az akarat szabadságától egészen megfosztva, csak csavarok, gombok, jelzőlámpák és számok maradjanak.

Az őszinteség szinte teljesen kiveszett. Az emberek a legnagyobb gonddal vigyáznak arra, nehogy csak véletlenül is egy őszinte szó hagyja el ajkukat. A legtöbb ember kettő, három,

sőt több életet él s arra, hogy ezeken kívül van még valami benne s ez az igazi, csak a templom csendjében, orgonaszónál eszmél. Mélyen elrejtve hordjuk magunkban, ami bennünk igazán isteni, de amellett igazán emberi, vastag páncéllal övezi a mesterkéltt modern élet. De mégis csak meg van s ha ritkán, ha csak magunknak is érezzük, hogy bennünk van az isteni szikra, bennünk él egy csodálatosan harmonikus, nagy darab természetben, s magasra emel a föld porából akkor, ha imádkozunk s ha az ajkunk dalra nyílik.

Szólaljon meg hát a dal s töltsé meg lelkünket áhítattal, hangolja lelkünket Istendícséretre, egymásnak kölcsönös megbecsülés alapján való szeretetére, töltsé meg szivünket áldozatos hazaszeretettel, hogy tudjunk élni és dolgozni azért a maroknyi rögéért, amelynél szebbre ma sem süt az Isten boldogító napsugara. Szóljon hát a dal, s töltsön meg hittel, bizodalommal és reménységgel, hogy újra magyar imádság száll s magyar nóta zendül „a zöld Kárpátoktól a kék Adriáig“.

Dr. Ábrahám Ambrus Andor.

Nevelés és gyakorlati lélektan.

(Negyedik közlemény)

B) Fejlődési jellegzetességek.

E folyóirat előbbi közleményeiben néhány oly szempontot emeltünk ki, melyekből a gyermek és az iskolai növendék teljesebb, mélyebb, alaposabb *megismerésére* tehetünk szert. A nevelés gyakorlatának ugyanis elsősorban erre van szüksége. A mai nevelés minden elméletét épen az különbözteti meg a régebbi pedagógiától, hogy teljes erejével nekifog a gyermek igazi lelki valóját, annak törvényeit felderítő munkának. Gyermekismeret, gyermeklélektan, neveléslélektan nélkül a nevelés elmélete és gyakorlata oly hídhoz hasonlítana, melynek ívezetét csak egy pillér tartja, a híd ívezete a másik végponton mintegy a levegőben van. — Az alább következő fejtegetések is a mélyebben szántó gyermekismerésnek ezt a nagy célját szolgálják. Miután láttunk egy-két utalást arra, hogyan juthat el a nevelő a gyermek alkatának (konstitúciójának) a megismerésére a tudomány mai álláspontját követve, — lássuk, melyek a tudomány főbb megállapításai a *gyermek fejlődésére* vonatkozóan. Világos ugyanis, hogy a gyermek és az ifjú leglényegesebb tulajdonsága a felnőtten szemben épen az, hogy ő *fejlődő* lény, azaz egyénisége folytonos (előremenő) átalakulások színhelye; és régtől fogva világos minden nevelő előtt, hogy az oktatás